

23.2.2021

EOAK/6700/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Tarkastaja Reima Laakso

VANKILAN JA ARVIOINTIKESKUKSEN AJANTASAISEEN TIETOOON PERUSTUVAN YHTEISTYÖN TÄRKEYS

1 KANTELU

Kantelija arvosteli sijoittamista Turun vankilasta Vaasan vankilaan ja olosuhteitaan Vaasan vankilan kuuden hengen matkasellissä kante-
luajankohtaan 8.10.2020 mennessä kahdeksan viikon ajalta. Kantelija
kertoi olleensa Turun vankilassa sijoittelussa 28.5.2020–13.8.2020.
Hänen mielestään siirto Vaasan vankilaan päätettiin toteuttaa kiireellä
Turun vankilan ja Risen toimesta. Kantelija kertoi olleensa tämän jäl-
keen Vaasan vankilassa ns. täydessä eristyksessä 23 tuntia vuorokau-
dessa ja piti tätä kohtuuttomana. Tilanne oli vaikuttanut hänen osallis-
tumisensa toimintaan, hengelliseen toimintaan, AMK-opintoihin, lä-
heissuhteiden ylläpitoon sekä omaan henkiseen ja fyysiseen hyvin-
vointiin.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuk-
selle lähetettiin selvitys- ja lausuntopyyntö, jossa pyydettiin aluekes-
kusta toimittamaan kantelun tutkimiseksi tarvittava selvitys arviointi-
keskukselta, Turun ja Vaasan vankiloilta sekä antamaan lausuntonsa
asiassa. Selvityksessä ja lausunnossa pyydettiin kiinnittämään hu-
miota erityisesti arviointikeskuksen ja vankiloitten väliseen tiedonvaihtoon ja yhteydenpitoon vankeja sijoitettaessa sekä kantelussa matka-
sellin olosuhteista ja sinne sijoittamisen kestosta kerrottuun.

Aluekeskus lähetti lausuntonsa (liitteenä), joka sisälsi Turun ja Vaasan
vankilan sekä Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuk-
sen selvitykset.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeita

Arviointikeskuksen selvityksessä esitettiin tutkintavankeuslain tutkinta-
vangin siirtämistä arviointikeskukseen, vankeuslain rangaistusajan
suunnitelman laatimista, vangin siirtämistä toiseen vankilaan, vankilan
osastoja ja vankien asuintiloja koskevat säännökset.

Vankeuslain 1 luvun 2 §:ssä säädetään vankeuden täytäntöönpanon
tavoitteesta.

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana.

Samana luvun 3 §:ssä säädetään vankeuden täytäntöönpanon sisällölle asetettavista vaatimuksista.

Vankeuden sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Vankeuden täytäntöönpano ei saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistuksesta.

Vankeus on pantava täytäntöön siten, että täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vankeuden täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten on huolehdittava siitä, ettei vankeuden aikana kukaan oikeudettomasti puutu vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja.

Vangin mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään on tuettava. Vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään.

Vankeuslain 7 luvun 1 §:n mukaan vankien käytössä tulee olla asianmukaiset asuin- ja peseytymistilat.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on antanut määräyksen vankien asumisesta ja perushuollosta (19/004/2010), jonka mukaan matkasellejä, rangaistus-, tarkkailu ja eristyssellejä ei lasketa majoituspaikoiksi eikä niihin saa majoittaa vankeja pysyvästi.

3.2 Lausunnossa ja selvityksissä esitettyä

Turun vankilan johtaja totesi selvityksessään, että kantelija oli ollut sijoitettuna Turun vankilaan 28.5.2020–12.8.2020 välisenä aikana arviointikeskuksen päätöksellä rangaistusajan suunnitelman laatimisen ajan ja sen jälkeen sijoitettu takaisin Vaasan vankilaan. Turun vankilassa kantelija on ollut ns. työmiesten osastolla. Turun vankila ei ole antanut mitään lausuntoja sijoittelupäätöksiin liittyen eikä kantelu muutenkaan johtajan käsityksen mukaan koskenut Turun vankilaa. Johtajan tiedossa ei ole mitään arviointikeskuksen ja vankiloiden välisestä tiedonvaihdesta tähän sijoitteluasiaan liittyen.

Vaasan vankilan johtajan mukaan kantelijan sijoittaminen laitokseen oli ollut perusteltua rangaistusajan suunnitelman toteuttamiseksi. Kantelija oli sijoitettu asumaan matkaselliosastolle, koska selvityksen mukaan muualla vankilassa ei ollut tilaa. Kantelija oli selvityksen mukaan siirretty pois matkaselliosastolta 6.10.2020 oltuaan siellä lähes kahdeksan viikkoa. Vankilan johto oli selvityksen mukaan ollut tietoinen

kantelijan tilanteesta koko matkasellissä oloajan. Hänen tilannettaan oli seurattu ja asiaa oli käsitelty mm. esimiespalavereissa. Selvityksen mukaan Vaasan vankilassa oli ollut kova yliasutus kyseisenä ajanjaksona ja toisaalta Vaasan alueella koronavirustilanne oli ollut erittäin hankala. Tämän johdosta Vaasan vankilaan oli perustettu Vankiterveydenhuollon yksikön ylilääkärin ohjeistuksen mukaisesti karanteeni-osasto, joka osaltaan oli supistanut miehille tarkoitettuja vankeusvankien vankipaikkoja. Vaasan vankilassa ei selvityksen mukaan yksinkertaisesti ollut tarjota kantelijalle vapaata vankipaikkaa.

Kantelijalle oli pyritty selvityksessä kuvatuilla tavoin mahdollistamaan rangaistusajan suunnitelman mukaista toimintaa kuten työskentelyä vankilan pastorin kanssa ja mahdollisuuksien mukaan tarjoamaan mahdollisuutta käyttää vankilan kuntosalia ja ulkoilla ns. vankilan isolla ulkoilupihalla.

Vaasan vankilan selvityksen mukaan kantelijalle oli tarjottu mahdollisuutta muuttaa pienempään matkaselliin ja ns. erillään pidettävien selliin, josta olisi ollut mahdollista osallistua muiden mukana toimintaan. Kantelijalta oli tiedusteltu halukkuutta siirtyä toiseen laitokseen ja keskusteltu mahdollisuudesta tehdä vankilan esitys avolaitokseen pitkän matkasellissä olemisen päättämiseksi. Selvityksen mukaan kantelija oli edellä esitetyistä kieltäytynyt ja ilmaissut halunsa muuttaa Vaasan vankilan normaalille osastolle ja jatkaa työskentelyä pastorin kanssa ja valmistella koevapautta.

Selvityksen mukaan Vaasan vankilasta ei ole oltu kantelijan matkasellissä asumisen aikana yhteydessä arviointikeskukseen. Kantelijan kanssa oli keskusteltu ja haettu erilaisia ratkaisuja hänen tilanteensa parantamiseen, eikä hän itse ollut halukas muihin laitossijoituksiin, joten sinällään vankilan tulkinnan mukaan arviointikeskuksen kanssa yhteistyö ei olisi ratkaissut tilannetta. Selvityksessä todettiin, että jälkikäteen ajateltuna olisi voinut olla perusteltua, että laitoksen johtaja olisi varmistanut, että arviointikeskusta informoidaan asiasta. Kantelijan sijoittelun Vaasan vankilaan ollessa vireillä, oli Vaasan vankilan laitoslautsunnessa otettu esiin vankilan yliasutus. Sijoittamisajankohtana ei ollut tiedossa, että matkasellissä vietetty aika tulee olemaan näin pitkä.

Selvityksessä todettiin pitkän matkasellissä asumisen olleen valitettavaa ja pahoiteltiin tilanteen jatkumista niin pitkään. Laitoksen yliasutuksen ja alueen vaikean koronatilanteen katsottiin kuitenkin vaikeuttaneen ja rajoittaneen vankilan mahdollisuuksia toimia asiassa.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen selvityksen mukaan kantelijan sijoituspäätös Turun vankilaan oli tehty 25.2.2020. Kantelija oli heinäkuussa ottanut yhteyttä arviointikeskukseen kertoen, että siirtyessään Turun vankilaan Vaasan vankilasta hänelle oli kerrottu, että arviointi aloitetaan noin kolmen viikon päästä. Viestin jälkeen Turun toimipaikkaa oli pyydetty kiirehtimään kantelijan arvioinnin aloitusta, mutta ruuhkien takia arviointia ei pystytty aloittamaan erityisen nopealla aikataululla. Arvioinnin tapaamiskerrat olivat toteutuneet 27. ja 28.7.2020.

Kantelija oli toivonut erityisen voimakkaasti sijoittumista avolaitokseen tai edes takaisin Vaasan vankilaan. Arviointiasiaa oli nopeutettu selvityksen mukaan kantelijan omat, arvioinnin aikana esille nousseet tarpeet, huomioiden. Vaasan vankila oli osaltaan suhtautunut sijoitukseen myönteisesti kantelijan kotikunnan ja perhesuhteiden vuoksi. Myös rangaistusajan suunnitelman mukaisen toiminnan oli arvioitu toteutuvan Vaasan vankilassa tarkoituksenmukaisin tavoin.

Selvityksen mukaan arvioinnin läpikäymisen aikana kantelija oli osoittanut pettymystään lopputulemaan, jonka mukaisesti avolaitossijoitusta ei vielä ole pidetty hänen kohdallaan ajankohtaisena. Arviointikeskuksen mukaan hänellä on ollut tosiallinen mahdollisuus jäädä arvioinnin päätteeksi myös Turun vankilaan laitoslauseunnoista tietoisena, mutta hän on perustellut toivettaan sijoittua Vaasan vankilaan paitsi koulutusasioilla myös kyseisillä perhesuhteiden vahvistamispyrkimyksillä, mitkä aikaisemmin katkesivat koronarajoitusten myötä.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella suljetuista vankiloista Vaasan, Kylmäkosken ja Turun vankiloiden käyttöasteet ovat lähes poikkeuksetta korkeat. Sijoituksia laitoksiin tehdään kuitenkin tästä huolimatta vankien yksilölliset tarpeet ja muut taustat huomioiden, ellei asiasta ole annettu erillistä ohjeistusta. Kantelijan Vaasan sijoituksen ajankohtana ei selvityksen mukaan ollut tietoa erityisen hankalasta asutustilanteesta ja tilanteet ylipäätänsä muuttuivat nopeasti erilaisten siirtymien kautta.

Selvityksessä todettiin, ettei arviointikeskuksella ole toimivaltaa laitoksen osastosijoituksiin tai muihin järjestelyihin liittyen. Valitettavasta osastosijoituksesta huolimatta rangaistusajan suunnitelman toteumatietojen perusteella monet asiat ovat kuitenkin uusimman Vaasan sijoituksen aikana edenneet. Kantelija oli tavannut säännöllisesti pastoria ja erityisohjaajaa sekä myös perheneuvottelu on pystytty järjestämään. Kantelijan olisi selvityksen mukaan myös ollut milloin tahansa mahdollista jättää uusi siirtohakemus ja pyytää taustatilanne huomioiden siirtoa toisaalle.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen mukaan kantelijan siirto Vaasan vankilaan oli oman toiveen mukainen, joskaan hänen tiedossaan ei luonnollisesti ole voinut olla se, että hän tulee asutetuksi matkaselliin useiksi viikoiksi.

Viitaten Vaasan vankilan johtajan toteamaan, jonka mukaan kantelijan sijoittelun ollessa vireillä vankilan lausunnossa oli otettu esiin vankilan yliasutus, aluekeskus totesi, että arviointikeskuksen on ja sen tuleekin olla tietoinen kunkin hetkisestä vankiluvusta alueen laitoksissa. Saadun selvityksen mukaan kantelijan asian päätöksenteon ajankohtana yliasutustilanne oli ollut arviointikeskuksen tiedossa. Sitä vastoin aluekeskuksen tiedossa ei ollut se, oliko päätös- ja siirtoajankohtien välisenä aikana yliasutustilanne edelleen pahentunut.

Aluekeskus totesi olevan selvää, että ensisijaisesti ajankohtainen yli-asutustilanne tulisi huomioida päätöstä tehtäessä. Aluekeskuksen mukaan on mahdollista, että tosiasiallista tilannetta ei ollut riittävästi

huomioitu. Mikäli päätös on tehty ja vanki ehtinyt jo siirtymään, olisi tarkoituksenmukaisinta, että vankila informoisi mahdollisimman pian arviointikeskusta ja vankia tilanteesta, jotta siihen voidaan löytää paras ja tarkoituksenmukaisin ratkaisu. Lausunnossaan aluekeskus otaksui, että jos vanki jo on matkasellissä uudessa sijoitusvankilassaan, on teoriassa mahdollista, että hän pääseekin pian normaalille asuinosa-astolle. Kynnys yhteydenotolle saattaakin olla korkea, koska vankilassakin todennäköisesti toivotaan, että paikka vapautuisi mahdollisimman pian ja asia saataisiin ratkaistua.

Aluekeskus totesi viitaten Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön määräyksessä vankien asumisesta ja perushuollosta (19/004/2010) todettuun, että matkasellejä ei lasketa majoituspaikoiksi eikä niihin saa majoittaa vankeja pysyvästi. Näin ollen matkasellejä ei ole tarkoitettu vangin pidempiaikaiseen asuttamiseen ja vanki tulisi siirtää normaalille asuinosa-astolle mahdollisimman nopeasti. Aluekeskuk- sen lausunnossa viitattiin myös useisiin oikeusasiamiehen ratkaisuihin, joissa on todettu muun muassa seuraavaa.

Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, ettei vankeja tule sijoittaa asumaan sellisiin, jotka on tarkoitettu vain lyhytaikai- seen sijoittamiseen tietyssä tarkoituksessa ja tietyissä tilanteissa. Tällainen on esimerkiksi matkaselliosasto, jonka tilat eivät yleensä kalustukseltaan, muulta varustukseltaan, toiminnoiltaan tai päivä- järjestykseltään vastaa sitä, mihin vangeilla lainsäädännön mu- kaan on oikeus. Matkaselliin sijoittaminen voi tulla kyseeseen vain, jos se on välttämätöntä esimerkiksi vankilaan saapumisen, sieltä pois siirtymisen tai tilapäisen kyseiseen vankilaan siirtämi- sen tai muun vastaavan lyhytaikaisen syyn vuoksi, esimerkiksi jos vanki on saapunut vankilaan oikeudenkäynnin vuoksi tai tapaami- sen järjestämiseksi. Tällöinkin oleskelu matkasellissä tulee pyrkiä pitämään mahdollisimman lyhytaikaisena. Sijoitus ei saisi johtua siitä, ettei asuinosa-astoilla ole tilaa. Vaasan vankilan tarkastuk- sessa (EOAK/2705/2017) kiinnitettiin huomiota erityisesti siihen, että matkasellit ovat pieniä ja tilan tarve entisestään korostuu, koska matkaselliosastoilla vangeilla ei yleensä ole mahdollisuutta viettää aikaa sellin ulkopuolella. Lisäksi todettiin, että tämä on- gelma ei liene vankilan omin toimin ratkaistavissa. Vankilalla ei juurikaan ole mahdollisuutta vaikuttaa saapuvaan ja sijoitettavaan vankimäärään.

Aluekeskus totesi, että kantelijan sijoittaminen matkaselliin kahdeksan viikon ajaksi ei ole ollut asianmukaista.

Aluekeskus kuitenkin totesi, että Vaasan vankilan menettelyn moititta- vuutta vähentää jossain määrin se, että vankilassa on pyritty eri keinoin vaikuttamaan tilanteeseen ja pystytty mahdollistamaan kantelijalle mo- nia toimintoja. Kantelijan kanssa oli keskusteltu muun muassa haluk- kuudesta siirtyä toiseen laitokseen sekä mahdollisuudesta tehdä van- kilan esitys avolaitokseen, mutta näistä hän oli kieltäytynyt ja ilmaissut halunsa muuttaa Vaasan vankilan normaalille osastolle.

3.3 Kannanotto

Turun vankilan osalta kantelukirjeessä kerrottu ei antanut minulle ai-
hetta enempään.

Kuten edellä todettu, matkasellejä ei ole tarkoitettu vangin asuttami-
seen ja vanki tulee siirtää nk. normaalille asuinosa-
stolle mahdollisimman nopeasti. Laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu (mm.
EOAK/1346/2018), ettei vankeja tule sijoittaa asumaan sellisiin, jotka
on tarkoitettu vain lyhytaikaiseen sijoittamiseen tietyssä tarkoituksessa
ja tietyissä tilanteissa, esimerkiksi matkaselliosastolle, koska nämä tilat
ja osastot eivät yleensä kalustukseltaan, muulta varustukseltaan ja toi-
minnoiltaan vastaa sitä, mihin vangeilla lainsäädännön mukaan on oi-
keus.

Olen aiempien ratkaisuideni yhteydessä kiinnittänyt huomiota arvioin-
tikeskusten ja vankiloiden yhteydenpidon ja yhteistyön tärkeyteen.
Vangin sijoitteluun ja rangaistusajan suunnitelmaan liittyvien asioiden
suhteen yhteydenpitoa tulisi toteuttaa matalalla kynnyksellä ja sen tulisi
olla riittävän säännönmukaista.

Voin yhtyä aluekeskuksen lausunnossaan toteamaan, jonka mukaan
arviointikeskuksen, vankeuslain 6 luvun 6 §:n mukaisesti vangin siirtä-
misestä päättävänä viranomaisena, tulee olla tietoinen alueensa laitosten
täyttöasteesta, jossa arviointikeskuksen omassa selvityksessään-
kin toteaman mukaisesti voi tapahtua nopeita muutoksia.

Edellä todetun lisäksi arviointikeskuksella tulee käsitykseni mukaan
olla tiedossaan alueensa vankiloiden edellytykset tarjota vangeille asi-
anmukaiset olosuhteet ja rangaistusajan suunnitelman mukaista toi-
mintaa. Tämän toiminnan järjestämisen osalta Vaasan vankila on sel-
vitysten perusteella pyrkinyt ja onnistunut tekemään parhaansa.

Käsitykseni mukaan Vaasan vankilan olisi tullut aktiivisesti olla yhtey-
dessä arviointikeskukseen kantelijan sijoittelua koskevassa asiassa,
kun oli nähtävissä, että matkaselliin sijoittaminen tulee jatkumaan.
Vankilan selvityksen mukaan arviointikeskukseen ei oltu yhteydessä
koko kantelijan lähes kahdeksan viikkoa kestäneen matkasellisessä asu-
misen aikana. Pidän vankilan menettelyä tältä osin virheellisenä.

Kuten aluekeskuskin lausunnossaan, niin voin katsoa, että vankilan
kantelijan kanssa käymät keskustelut muun muassa halukkuudesta
siirtyä toiseen laitokseen ja hänelle tarjottujen toimintoihin osallistumis-
mahdollisuuksien voidaan kuitenkin katsoa vähentävän vankilan me-
nettelyn moitittavuutta. Minulla ei ole perusteita epäillä, etteikö vanki-
lassa pyritty selvityksessä kerrotulla tavalla seuraamaan kantelijan ti-
lannetta ja helpottamaan sijoituksesta aiheutuvia ongelmia. Menettelyn
moitittavuutta arvioidessani en myöskään voi jättää huomiotta kanteli-
jan vastahakoisuutta hänelle selvitysten mukaan esitettyjä vaihtoehtoja
asumista ja sijoittelua koskien, ja näiden kantelijan omien ratkaisujen
asettamien rajoitusten vaikutuksia Vaasan vankilan mahdollisuuksiin
edesauttaa hänen olosuhteitaan.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen Vaasan vankilan menettelyn virheellisyydestä vankilan johtajan tietoon sekä vankilan ja arviointikeskuksen yhteydenpidon tärkeydestä toteamani vankilan ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen tietoon.

Samalla kiinnitän arviointikeskuksen huomiota edellä todettuun, jonka mukaan arviointikeskuksen tulee vangin siirtämisestä päättävänä viranomaisena olla tietoinen alueensa laitosten täyttöasteesta ja niistä olosuhteista, joihin vankia ollaan sijoittamassa.

Edellä esitetyssä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni vankilan ja arviointikeskuksen johtajille.

Lähetän kopion päätöksestä tiedoksi Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselle ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle.